

NORMA IN STANDARD V PREVAJALSKIH PRAKSAH NA ŠOLAH S SLOVENSKIM UČNIM JEZIKOM V ITALIJI

Matejka Grgič

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana
Slovenski raziskovalni inštitut, Trst
matejka.grgic@ff.uni-lj.si

Peter Radetič

Večstopenjska šola s slovenskim učnim jezikom Nabrežina, Nabrežina
peter.radetic@gmail.com

DOI:10.4312/Obdobja.43.113-119

Prispevek obravnava stališča do jezikovne norme in standarda v slovenščini med osebjem, zaposlenim na šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji. Analiza je del širše raziskave o sporazumevalnih in prevodnih praksah v tem okolju. Izhodiščna teza je, da prihaja v kontekstu šol s slovenskim učnim jezikom v Italiji do (delno) odklonilnih stališč do standarda (značilne rabe) in norme (kodifikacije) slovenskega jezika. Z raziskavo ugotavljava, od kod ta stališča izhajajo oz. kaj jih povzroča.

norma, standard, slovenščina v Italiji, slovenščina v šoli, prevajalske prakse

This article deals with the attitudes toward the language norm and language standard in Slovenian among the staff of Slovenian schools in Italy. The analysis is part of a wider study on communication and translation practices in this environment. The initial hypothesis is that in schools with Slovenian as the language of instruction in Italy there are (partially) dissenting attitudes toward the standard (typical use) and the norm (codification) of Slovenian. This study seeks to determine where these attitudes arise from and what causes them.

norm, standard, Slovenian in Italy, Slovenian at school, translation practices

1 Uvod in izhodišča

1.1 Šole s slovenskim in dvojezičnim slovensko-italijanskim poukom v Italiji

Slovenska narodna skupnost v Italiji razpolaga z dokaj razčlenjeno mrežo izobraževalnih ustanov, ki ponujajo vzgojne in šolske dejavnosti v slovenskem jeziku na različnih stopnjah in področjih (Bogatec 2017: 103). Na območju tržaške in goriške pokrajine je bila mreža šol s slovenskim učnim jezikom takoj po drugi svetovni vojni vključena v italijanski državni šolski sistem, v obmejnem pasu videmske pokrajine pa je šolanje (tudi v slovenščini možno šele od leta 1984, ko je bil ustanovljen zasebni dvojezični šolski center v Špetru (status javne – državne – šole je pridobil z Zakonom 38/2001). Šola v Špetru na Videmskem je tako še danes edina šola z dvojezičnim

slovensko-italijanskim poukom; na Tržaškem in Goriškem so šole s slovenskim učnim jezikom enojezične.¹

Pomembna značilnost in eno temeljnih načel italijanskega šolskega sistema je pojem avtonomije. Ta je bil uradno reguliran z Zakonom 59/1997, uveljavljati pa se je začel že prej. Znotraj danega sistema, ki določa trajanje, stopnje šolanja, predmetnik in splošne smernice, izdelajo posamezni zavodi lasten načrt vzgojno-izobraževalne ponudbe (t. i. VIP; ita.: POF), s katerim opredelijo vsebine predmetov, definirajo cilje, navedejo učbenike in določijo kriterije ocenjevanja, lahko pa tudi znatno prilagodijo število ur pri posameznem predmetu, uvedejo nove predmete, spremenijo šolski koledar, začrtajo alternativne didaktične metode itn. (Istruzione). To velja seveda tudi za šole s slovenskim učnim jezikom v Italiji.

Po drugi svetovni vojni se je populacija slovenskih šol v Italiji izrazito spremenila. Še ob koncu prejšnjega stoletja je večina (61 %) vpisanih izhajala iz slovensko govorečih družin, polovica manj (31 %) je bilo otrok iz t. i. mešanih zakonov in le redki so prihajali iz italijanskega (7 %) ali drugega (1 %) narodnostnega okolja (Bogatec 2018: 107). Otroci iz dvojezičnih italijansko-slovenskih družinskih okolij predstavljajo danes skoraj polovico vseh vpisanih na slovenske šole; otrok iz slovensko govorečih družin je približno četrtnina, skoraj tretjina je otrok italijansko govorečih staršev, narašča pa tudi delež otrok iz drugih jezikovnih okolij (Bogatec 2022: 34). Te demografske spremembe prinašajo vrsto izzivov tudi na ravni sporazumevanja: v stikih med šolami in starši opažamo zanimive prakse prevajanja, tolmačenja in medjezikovnega posredovanja, ki pa niso predmet tega prispevka.

V nadaljevanju prispevka se osredotočava predvsem na segment medjezikovnega posredovanja, ki ga lahko opredelimo kot prevajanje administrativnih besedil in ki doslej še ni bil raziskan. Ker so šole s slovenskim učnim jezikom vključene v italijanski sistem državnih šol, predstavlja pomemben delež sporazumevalnih praks na teh šolah tudi stik z drugimi institucijami javne uprave, predvsem s pristojnim ministrstvom. Če poteka prevajanje pri stiku s starši predvsem v smeri slovenščina → italijanščina, gre pri t. i. »institucionalnem komuniciranju« predvsem za prevajanje daljših, vsebinsko in jezikovno zahtevnih besedil (zakonov, pravilnikov, smernic, normativnih aktov, okrožnic, sporočil, obrazcev in spletnih platform) iz italijanščine v slovenščino.

1.2 Jezikovna norma in standard v italijanskem kulturnem okolju

Pojmovanje jezikovne norme in standarda ter razmerij med njima se razlikuje glede na kulturne in družbene okoliščine, v katerih se jezik razvija in v katerih živijo njegovi govorniki in govorki (Curzan 2009: 875). Primerjava med italijanskim in slovenskim družbenim in kulturnim okoljem je lahko v tem smislu celo paradigmatična.

Za vsa jezikovna okolja velja, da skupnost skozi stoletja iz celotnega jezikovnega kontinuuma izlušči, opredeli (popiše) in normira različico, ki tako postane »pravilna« (Gorjanc idr. 2015). Ta proces pogojujejo različni dejavniki, vsem okoljem pa je

1 Da se izogneva predolgim in zapletenim poimenovanjem, v nadaljevanju vse te šole – tudi dvojezično v Špetru – obravnavava kot *slovenske šole* oz. *šole s slovenskim (učnim) jezikom*.

skupno to, da procese normiranja vodijo in upravljajo družbene elite, ki so sicer lahko zelo različne in so se oblikovale v na videz diametralno nasprotnih okoliščinah (Milroy 2002). O tem, kako je jezikovno normiranje potekalo (in še poteka) v slovenskem kulturnem okolju, se lahko poučimo tudi v tem zborniku in nekaterih drugih prispevkih, ki kritično povzemajo standardizacijske procese za slovenski jezik (Gorjanc 2023). Zato bi tu uvodoma na kratko povzela odnos do norme in standarda v italijanskem jezikovnem okolju.

Zaradi zapletenih zgodovinskih okoliščin in burnega dogajanja je bilo vprašanje jezika (*la questione della lingua*) ena osrednjih tem italijanske kulturne zgodovine prejšnjega tisočletja. Za razliko od centralističnih držav, npr. Francije, se državne tvorbe na Apeninskem polotoku niso ukvarjale z jezikovno politiko: vprašanje so prepuščale intelektualnim krogom in številnim akademijam. Dve glavni težnji – »florentinskost« in »italijanskost« (torej pluricentričnost) jezika –, med katerima je pol stoletja oklevala mlada zedinjena Italija, je nazadnje s trdo roko združil fašizem s t. i. osjo Rim–Firence, z zakonsko reguliranim preganjanjem tujk in posledičnim podomačevanjem prevzetih besed ter s propagiranjem enojezičnosti na celotnem državnem ozemlju. Antonio Gramsci (2021: Q29, P3) je takrat jasno izpostavil, da je vprašanje jezika v resnici vprašanje kulturne hegemonije.

Po drugi svetovni vojni se je v Italiji, zlasti kot odgovor na fašistični preskriptivizem, uveljavilo načelo jezikovne »nepolitike«, tj. neposeganja države in državnih institucij v vprašanja jezika ali jezikovne rabe. Posledično je danes italijanska jezikovna norma v primerjavi s slovensko precej rahla. Italijansko pojmovanje norme lahko še najbolj povzamemo z besedami, ki jih je napisal eden vodilnih italijanistov in jezikoslovcev 20. stoletja, Eugen Coşeriu (Eugenio Coseriu): norma je konkretno povprečje individualnih realizacij (*parole*) obstoječih abstraktnih možnosti, ki jih ponuja sistem (*langue*); ne določa torej kriterijev pravilnosti, ampak predstavlja implicitna pravila, h katerim govorci sami pristopijo, če želijo biti del skupnosti, ki je ta pravila razvila (Coseriu 1971: 76). V središču pojmovanja jezikovne norme v italijanskem kulturnem prostoru je prej avtonomija posameznika in različnih skupnosti kot pa narodnopovezovalna vloga jezika.

1.3 Hipoteza

Hipoteza, ki jo bova skušala dokazati v nadaljevanju, je, da sta ustroj italijanskega šolskega sistema, ki postavlja v ospredje izredno široko avtonomijo šol, šolskih organov, ravnateljev in tudi posameznih učiteljev, ter odnos do jezika in jezikovne norme, značilen za italijanski kulturni prostor, sooblikovala sporazumevalne in prevajalske prakse na šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji.

2 Metodologija

Rezultati, ki jih tu predstavljamo, so bili zbrani v okviru širše raziskave o prevajalskih praksah na šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji, ki predvideva tudi

kvalitativno obdelavo delno strukturiranih poglobljenih intervjujev z ravnatelji² teh šol in nekaterimi drugimi deležniki. Tu so zbrani podatki, ki izhajajo iz prvih šestih intervjujev, in sicer tiste vsebine, ki se nanašajo na naslovno vprašanje tega prispevka: odnos do jezikovne norme in jezikovnega standarda v danem kontekstu. Čeprav gre za parcialne rezultate in omejen vzorec, se nama zdijo odgovori reprezentativni vsaj za začetno preverjanje hipotez.

3 Rezultati in diskusija

Iz doslej zbranih delnih rezultatov izhaja, da prevajanje in na splošno medjezikovno posredovanje zavzemata pomemben segment delovnih obveznosti osebja slovenskih šol v Italiji. Če se omejimo le na prevajanje administrativnih dokumentov iz italijanščine v slovenščino, ga lahko povzamemo takole:

[R1] Vse ministrske okrožnice, razni dopisi ministrstva in tako naprej prihajajo v italijanščini. [...] Dopisi, ki jih prejemo iz Urada za slovenske šole in se pravi tudi pravni in administrativni akti, so dvojezični. [...] Interni akti, ki jih pripravlja šola [...] in so namenjeni državnim organom, so dvojezični [...].

Prevajalsko delo poteka dnevno (R4: »Vsak dan prevajam. [...] V glavnem ne delam [v pisarni], delam zvečer, doma«), ni pa ne sistematizirano ne regulirano. Zahteva po prevajanju ni povezana le s praktičnosporazumevalnimi, pragmatičnimi potrebami, ampak zlasti s simbolično vlogo jezika, torej z vprašanji identitete, narodne zavesti in zavednosti ter, posledično, s pričakovani skupnosti, kar ustvarja dodaten pritisk:

[R3] Bi moralo bit več cenjeno. Marsikdo niti ne ve, s katerimi težavami se soočamo vsakodnevno, [...] tudi glede prevodov večkrat ljudje ne razumejo, da če nismo prevedli, ni zato, **ker nismo narodno zavedni**,³ ampak ker se ni zmoglo, ker je nemogoče: pride normativa *privacy*⁴ šest strani ... saj ne moremo.

Večina šol prevaja sama (»v avtonomiji«), podčrtujejo brez izjeme vsi intervjuvanci: v nekaterih primerih prevaja samo ravnatelj, drugod ravnatelj ob pomoči profesorjev, včasih administrativno osebje. Med razlogi za to navajajo intervjuvanci zlasti težave pri kakovosti dela zunanjih izvajalcev, pogodbene omejitve pri dodeljevanju nalog notranjemu osebju in splošno potrebo po kadru, ki bi poznal šolsko področje in specifično terminologijo:

[R2] V glavnem prevajam jaz. Ker veste, kaj se mi je tudi že zgodilo v preteklosti, da sem kakšne stvari dal kakšnemu uradu [...] in sem potem imel še več dela s popravilanjem.

Večina intervjuvancev pozitivno ocenjuje jezikovno standardizacijo v smislu zagotavljanja doslednosti znotraj korpusa prevodov, ki nastajajo na šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji:

2 Moška oblika se tu in v nadaljevanju uporablja kot nezaznamovana za vse spole, z namenom, da se zagotovi anonimnost podanih izjav, ki je zaradi majhnosti bazena lahko še posebej problematična. Iz istega razloga so bili nekateri podatki v intervjujih tudi izpuščeni [...] ali nadomeščeni s potencialno nevtralnimi [Janez].

3 Tu in v nadaljevanju: vsa krepko tiskana mesta izpostavlja avtor in avtorica tega prispevka.

4 Ita. *normativa privacy* je splošni termin za vse pravilnike, poslovnike in druge podzakonske akte, ki izhajajo iz Splošne uredbe o varstvu osebnih podatkov (GDPR).

[R2] Imamo določene izraze, ki smo si jih sami nekako prikojili, prilagodili, in se dogaja, da tudi med različnimi šolami v istem mestu isti italijanski izraz [...] prevajamo na recimo dva različna načina; da ne govorimo potem Trst, Gorica: [...] beseda *sluginja*⁵ tam [v Gorici] ne obstaja. [...] je taka utečena raba, da v Gorici govorijo nekaj drugega.

Standardizacijo jezika večina pojmuje zlasti kot centralizacijo prevajalskih in drugih procesov medjezikovnega posredovanja:

[R3] Dobro bi bilo, če bi neka ustanova prevajala za nas ali da bi imeli skupne dokumente za vse šole, ker tudi če je prevajanje tako individualno, potem bo ena šola uporabljala eno terminologijo, druga šola drugo in celo izrazi in modeli⁶ ne bodo enaki, podobni. Tako da bi bilo potrebno, da bi vsaj nekaj prevodov centralizirali.

Večje organizacijske težave se po mnenju intervjuvancev pojavljajo pri implementaciji (poenotenih) prevajalskih procesov, npr. pri določitvi pristojnosti, odgovornosti in nalog:

[R3] Naj bi bil zadolžen Deželni šolski urad.⁷ Ampak [...], če se gre na slovenski urad pod postavko gradiva,⁸ boste vedeli, da je malo gradiva prevedenega. Je nekaj za učence s posebnimi potrebami, s specifičnimi učnimi težavami, in nekaj za državljansko vzgojo. Ampak glavne smernice niso še prevedene, na primer niti za osnovno šolo ne. Torej, to so smernice iz leta 2012, ki zdaj [decembra 2023], [...] še vedno niso prevedene.

Ob vprašanju, katera orodja, vire in programska opremo uporabljajo, intervjuvanci (ki, ponavljamo, niso profesionalni prevajalci) navajajo predvsem nekatera leksikografska orodja za slovenski jezik (zlasti »SSKJ« in na splošno »Frana«, pri čemer ne pojasnjujejo, ali uporabljajo npr. terminološke slovarje ali ne) in spletne prevajalnike (zlasti Google Translate,⁹ redki tudi DeepL). Lahko bi torej rekli, da se v prevajalskih praksah na slovenskih šolah v Italiji uporabljajo orodja z dveh diametralno nasprotnih koncev namišljene premice: na eni strani a posteriori digitalizirani, izrazito normativni viri, na drugi strani pa avtomatski/strojni prevajalniki.

Intervjuvanci na splošno zaznavajo neustreznost orodij in virov, ki jih uporabljajo oz. poznajo. Pogosto je tudi prepričanje, da je standardizacija v smislu terminološke in nasploh leksikalne doslednosti znotraj celotnega jezikovnega kontinuuma nemogoča, ker so »v Sloveniji stvari drugačne«.

5 *Sluginja* (v Trstu) in *postrežnica* (v Gorici) sta prevedka za italijanski leksem *bidella*. Navajanje ženske oblike v intervjuju kaže na to, da gre predvsem za osebe, ki ga identificiramo z ženskim spolom, hkrati pa za prestižnostno profiliranje poklicev po spolu (ravnateljic je npr. statistično več kot ravnateljev, a se kljub temu kot nezaznamovano uporablja poimenovanje za moški spol). Italijanski leksem *bidella* je pogovoren, je pa raba pogosta tudi v formalnih okoliščinah; uradno poimenovanje delovnega mesta je *collaboratore scolastico* (šolski sodelavec) oz. *operatore scolastico* (šolski delavec) in se uvršča med nepedagoško šolsko osebo (*personale amministrativo, tecnico e ausiliario – ATA*).

6 Ita. *modello*; slo. *predloga*.

7 Deželni šolski urad za slovenske šole je poseben oddelek Deželnega šolskega urada, ki deluje kot lokalna izpostava ministrstva, pristojnega za področje vzgoje in izobraževanja.

8 Razdelek *Gradiva* na spletni strani Deželnega šolskega urada.

9 Ime navajajo v angleščini, po vsej verjetnosti zato, ker je programska oprema ponastavljena v italijanskem jeziku in se jim zato ne izpisuje ime v slovenščini (Prevajalnik), v italijanščini pa se imena ohranjajo v izvimi obliki.

[R3] Sicer še po starem pogledam po [italijansko-slovenskem] slovarju.¹⁰ Tako, če je pravilen izraz, [...] tudi glede na to, da sta si državi tako različni, prav sistemsko, ni rečeno, da isti izraz, ki ga uporabljajo v Sloveniji, pomeni prav tisto [...] in zato lahko pride potem do nesporazumov.

Orodij, ki so nastala prav na območju izvajanja Zakona 38/2001 in so prvenstveno namenjena avtohtoni slovenski skupnosti na tem območju,¹¹ intervjuvanci v glavnem ne navajajo.

Nekateri intervjuvanci so do standardizacije kritični, zlasti ko standardizacija ne pomeni le usklajevanja med slovenskimi šolami v Italiji, ampak zadeva »čezmejno poenotenje«:

[R2] V profesorskem zboru smo pisali Deželnemu šolskemu uradu, naj poskrbi za zbirko teh izrazov in da se [...] nekdo, nek strokovnjak, ne vem, kdorkoli na deželi ... Hrovatinova¹² ali kdorkoli – odloči, kateri je pravilni prevod [...]. Določene stvari smo prevajali na določen način na pravnem področju, preden je recimo Slovenija vstopila v Evropsko skupnost [sic]. [...] Recimo že beseda *decreto* [...]: mi smo ga prevajali z *dekret* oziroma *odlok*. Zdaj, če greste gledat tudi v seznam pravnih prevodov od Slorija¹³ (so poslali na šole), to je *uredba*. **Ma to so povedali v Sloveniji. [...] To je prišlo iz prevajalskih uradov v Bruslju, recimo, v Slovenijo.**

Med intervjuvanci je nazadnje zaznati tudi neko splošno malodušje, frustracijo ob oceni pragmatične vrednosti prevodov, hkrati pa zavedanje, da prevajanje in medjezikovno posredovanje ob stičišču večinskega in manjšinskega jezika nimata zgolj praktičnosporazumevalne vloge:

[R1] Dostikrat se sprašujem, zakaj sploh prevajam. Zato, ker imam občutek, da tudi osebe, katerim je dopis namenjen, preberejo prej italijansko verzijo kot slovensko, kar je razumljivo, recimo pravno besedilo, kjer navajajo italijanske zakone, je meni lažje prebrati [v italijanščini]. [...] Jaz sem prepričan, da [...] včasih **delamo iz principa** [...] Zato je to vprašanje po moje bolj kompleksno tam, ko se človek vpraša, ali je boljše, da imam jaz tako povprečen, če ne slab slovenski prevod, ali rajši nič [...] **To je etično vprašanje.**

4 Sklep

Doslej zbrano gradivo je pokazalo na delno odklonilen odnos intervjuvancev in intervjuvank do standardizacije jezikovnih rab, npr. na ravni terminološke doslednosti. Ta se zdi še posebej problematična, ko zadeva celoten jezikovni kontinuum,

10 *Veliki slovensko-italijanski slovar* avtorja Sergija Šlenca, ki je v knjižni obliki izšel pri DZS leta 2006.

11 Orodja, ki so nastala v sodelovanju med Centralnim uradom za slovenski jezik pri Avtonomni deželi Furlaniji - Julijski krajini in Slorijem, so zbrana na strani www.jeziknaklik.it; orodja, ki so nastala v sodelovanju med Slorijem in drugimi partnerji oz. naročniki, so zbrana na podstrani <https://www.jeziknaklik.it/jezikovna-orođa/>.

12 Vodja Centralnega urada za slovenski jezik pri Avtonomni deželi Furlaniji - Julijski krajini, Erika Hrovatin.

13 Gre za t. i. *Zvezek normiranih terminov*, ki ga je izdelal in ga sproti posodablja Centralni urad za slovenski jezik pri Avtonomni deželi Furlaniji - Julijski krajini ob strokovni pomoči Slovenskega raziskovalnega inštituta (Slori) iz Trsta (Jezik na klik). Pri standardizaciji terminologije sodelujejo strokovnjaki in strokovnjakinje z obeh strani nekdanje meje.

torej sporazumevalne prakse v čezmejnem prostoru. Manj problematična se zdi standardizacija na lokalni ravni, kjer so težave obravnavane zlasti kot posledica slabo organiziranih in nesistematiziranih delovnih procesov.

Bolj ambivalenten se zdi odnos do jezikovne norme kot kodificirane rabe jezikovnih sredstev predvsem na ravni pravopisa in splošne leksike. To nakazuje npr. splošna raba normativnih virov, ki pa bi lahko bila tudi posledica nepoznavanja drugih priročnikov in orodij.

Iz intervjujev je izšlo pogosto sklicevanje na t. i. šolsko avtonomijo, iz katere naj bi vsaj do neke mere izhajala tudi neusklajenost pri prevajalskem delu in posledična besedilna nedoslednost. Iz doslej zbranega gradiva ni mogoče razbrati, ali na odnos do standarda in norme vplivajo italijanski kulturni modeli ali ne – avtor in avtorica predvidevava, da bodo to pokazale nadaljnje raziskave.

Literatura

- BOGATEC, Norina, 2015: Šolanje v slovenskem jeziku v Italiji. *Razprave in gradivo* 74. 5–21.
- BOGATEC, Norina, 2022: Slovensko šolstvo v Italiji. Devan Jagodic, Moreno Zago (ur.): *Večjezičnost in identitete v obmejnem prostoru: primer šole s slovenskim učnim jezikom v Romjanu*. Trst: EUT Edizioni Università di Trieste. 29–42.
- COSERIU, Eugenio, 1971: Sistema, norma e «parole». Eugenio Coseriu (ur.): *Teoria del linguaggio e linguistica generale: sette studi*. Bari: Laterza. 19–103.
- CURZAN, Anne 2009: Says Who? Teaching and Questioning the Rules of Grammar. *PMLA* CXXIV/3. 870–879.
- GORJANC, Vojko, 2023: Jezik, identiteta in ideologija: korpusna analiza diskurza o slovenskem knjižnem jeziku. Jožica Jožef Beg, Mía Hočevar, Neža Kočnik (ur.): *Naslavljanje raznolikosti v jeziku in književnosti*. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije (Zbornik Slavističnega društva Slovenije, 33). 153–169.
- GORJANC, Vojko, KREK, Simon, POPIČ, Damjan, 2015: Med ideologijo knjižnega in standardnega jezika. Vojko Gorjanc, Polona Gantar, Iztok Kosem, Simon Krek (ur.): *Slovar sodobne slovenščine: problemi in rešitve*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 32–48.
- GRAMSCI, Antonio, 2021: *Quaderni dal carcere*. E-knjiga. Einaudi.
- GRGIČ, Matejka, 2019: Manjšinski jeziki med Italijo in Slovenijo: zakaj potrebujemo čezmejno šolstvo? *Razprave in gradivo* 83. 35–50.
- Istruzione*. <https://www.istruzione.it/archivio/web/istruzione/famiglie/autonomia-scolastica.html> (dostop 10. 5. 2024).
- JAGODIC, Devan, KAUČIČ BAŠA, Majda, DAPIT, Roberto, 2017: Jezikovni položaj Slovencev v Italiji. Norina Bogatec, Zaira Vidau (ur.): *Skupnost v središču Evrope: Slovenci v Italiji od padca Berlinskega zidu do izzivov tretjega tisočletja*. Trst: ZTT, Slori. 66–88.
- Jezik na klik*. www.jeziknaklik.it (dostop 10. 5. 2024).
- MILROY, James, 2002: Language Ideologies and the Consequences of Standardization. *Journal of Sociolinguistics* IV/5. 530–555.

